

Joana Casas Poves

jcasasp@gencat.cat

Servei de Biblioteques del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya

Esperança Paños Grande

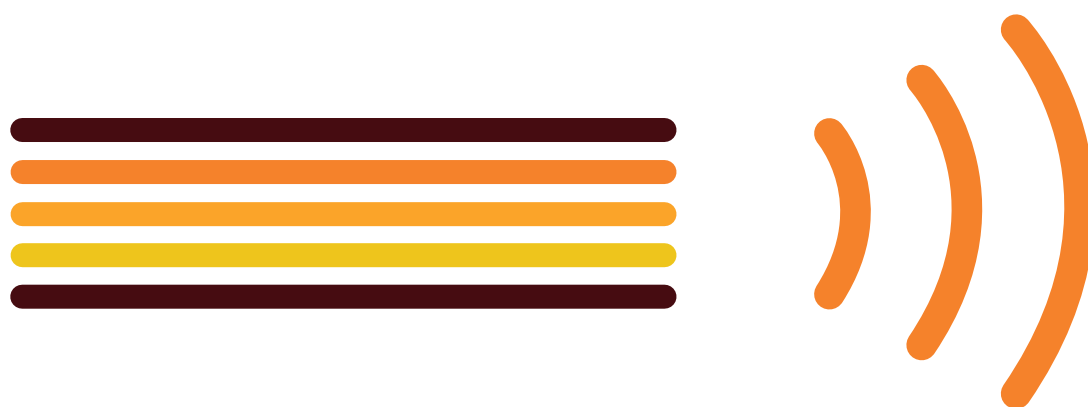
panosge@diba.cat

*Unitat de Dinamització i Serveis de la Gerència de Serveis de Biblioteques
de la Diputació de Barcelona*

LA PROMOCIÓ DE LA LECTURA A LES BIBLIOTEQUES PÚBLIQUES A CATALUNYA (2012-2013)

LA PROMOCIÓN DE LA LECTURA EN LAS BIBLIOTECAS PÚBLICAS EN CATALUÑA (2012-2013)

THE PROMOTION OF READING BY CATALONIA'S PUBLIC LIBRARIES (2012-2013)

RESUM | RESUMEN | ABSTRACT

Durant el període 2012-13, les biblioteques pateixen la disminució de la inversió econòmica, però s'esforcen a mantenir els nivells de qualitat en els serveis i les programacions. Ampliar el ventall de col·laboradors és una de les estratègies. Així, augmenten les activitats de dinamització cultural, diversificades per públics o gèneres, sovint gràcies a col·laboracions amb agents externs, amb fonts de finançament alternatives als pressupostos municipals o organitzant-se en grups de treball per compartir recursos i eines. Es recullen els plans nacionals i locals de suport a la lectura i es fa una aproximació a les activitats i els programes de promoció de la lectura que s'organitzen des de les biblioteques. Es recullen també els estudis, les iniciatives de recerca i divulgació mitjançant jornades, trobades professionals o grups de treball. Finalment, s'inclou una bibliografia seleccionada dels documents publicats sobre lectura i biblioteques.

Durante el periodo 2012-13, las bibliotecas sufren la disminución de la inversión económica, pero se esfuerzan por mantener los niveles de calidad en los servicios y programaciones. Ampliar el abanico de colaboradores, es una de las estrategias. Así, aumentan las actividades de dinamización cultural, diversificadas por públicos o géneros, a menudo gracias a colaboraciones con agentes externos, o con fuentes de financiación alternativas a los presupuestos municipales, u organizándose en grupos de trabajo para compartir recursos y herramientas. Se recogen los planes nacionales y locales de apoyo a la lectura y se hace una aproximación a las actividades y programas de promoción de la lectura que se realizan desde las bibliotecas. Se recogen también los estudios, las iniciativas de investigación y divulgación mediante jornadas, encuentros profesionales o grupos de trabajo. Finalmente, se incluye una bibliografía seleccionada de los documentos publicados sobre lectura y bibliotecas.

This article reports that public libraries received less state funding during 2012 and 2013 but made concerted efforts to maintain the quality of services and programmes. One of their strategies was to broaden their project member base by inviting individuals and associations to participate in their work. This allowed the libraries to increase and diversify their cultural offering, often thanks to the support of other institutions. Other strategies included looking for alternative funding sources and creating work groups with other institutions to pool materials and resources. The article reviews the national and local action plans and campaigns that were used to promote reading during this period. It lists some of the studies and research projects completed on the occasion of open days and professional meetings and though work groups. Finally, it lists the various documents on reading and libraries that were published during this period.

PARAULES CLAU:

Biblioteques públiques, Promoció de la lectura

PALABRAS CLAVE:

Bibliotecas públicas, Promoción de la lectura

KEYWORDS:

Public libraries, Reading promotion

REBUT

16/10/2014

ACCEPTAT

17/11/2014

1 INTRODUCCIÓ

El període 2012-2013 mostra continuïtat respecte als dos anys anteriors quant al model d'activitats a les biblioteques públiques de Catalunya: bàsicament, augmenten les activitats que demanen menys pressupost i que es poden dur a terme gràcies a les col·laboracions amb agents externs o amb fonts de finançament alternatives als pressupostos municipals. Augmenta l'oferta de lectura pública a Catalunya (nombre de biblioteques, nombre de fons, nous serveis, etc.) i com a conseqüència creix molt considerablement el nombre de sessions d'activitats de dinamització cultural a les nostres biblioteques, si bé per tipus d'activitat només han crescut els clubs de lectura, les exposicions i les visites guiades. Com dèiem, creixen les accions que es poden fer amb menys inversió econòmica, tal vegada, com a conseqüència del marc de crisi econòmica que travessa el país.

Així doncs, veiem com proliferen i amb molt d'èxit activitats clàssiques, sovint gràcies a l'esforç per ampliar-les, per exemple diversificant-les per públics o gèneres (hores del conte en idiomes diversos o per a una franja d'edat determinada, o clubs de lectura sobre gèneres literaris, d'assaig, de lectura fàcil, etc.), o a través de convertir-les en activitats més complexes, d'enriquir-les afegint-hi accions diverses (una hora del conte que és la culminació d'un cicle d'accions prèvies o que en genera de posteriors).

Un tret característic d'aquest cicle és l'ampliació del ventall de col·laboradors, una altra estratègia per lluitar contra la reducció de recursos. Destaquen principalment dues tipologies de còmplices: d'una banda, els grans equipaments i projectes culturals d'àmbit nacional i local, i, de l'altra, els editors, amb un escurçament de la distància entre el món editorial i el bibliotecari.

També destaca com a característica d'aquest període l'interès per debatre el paper de les biblioteques públiques per millorar els seus serveis. Aquest interès es manifesta a través de la gran activitat duta a terme de nombrosos grups de treball que han creat un marc de reflexió i que han generat importants estudis i eines de treball. Un dels focus temàtics d'aquests grups ha estat l'avaluació de serveis, quant al valor públic de la lectura pública, el seu impacte social i econòmic, i la creació d'eines i recursos per avaluar.

En conjunt, ens trobem davant d'un cicle de consolidació de bones experiències, d'evolució d'activitats clàssiques que conviuen amb accions més innovadores, d'optimització de recursos, de nous agents cooperadors i d'interès per la millora constant de la qualitat dels serveis que s'ofereixen.

2 PLANS INSTITUCIONALS: LA PROMOCIÓ DE LA LECTURA DES DEL GOVERN I ELS MUNICIPIS

2.1 Plans de lectura d'àmbit nacional i municipal

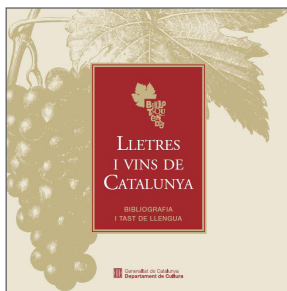
Durant el 2012 i 2013 continua la implicació dels governs nacional i municipals per desenvolupar plans de lectura a diversos àmbits territorials. Destaquen els duts a terme pel Govern de Catalunya, per les diputacions de Barcelona i Girona, i per diversos ajuntaments.

100 % lectors, un nou pla nacional de la lectura

Es posa en marxa «Impuls de la lectura: 100 % lectors», el nou Pla nacional de la lectura 2012-2016, amb el qual el Govern de Catalunya vol situar la lectura com un dels objectius principals en l'àmbit de la cultura i com un dels objectius de país. Es pretén augmentar l'índex de persones lectores (61 %) i apropar-lo a la mitjana europea (70 %). El Pla implica tots els sectors vinculats a la lectura i el llibre i fixa objectius concrets, consensuats entre el sector públic (departaments de Cultura i d'Ensenyament) i el sector privat (editorials, llibreters, autors, etc.). A grans trets, d'una banda, el Pla pretén impulsar les indústries del llibre (suport a empreses editorials i llibreries, increment de la facturació en general i del llibre digital en especial); de l'altra, vol prestigiar els mediadors de la lectura (llibreters, premsa, bibliotecaris, mestres, etc.) i implicar actors culturals diversos (teatre, música, arts visuals, dansa).

En l'àmbit de les biblioteques el Pla pretén aconseguir que un 12 % dels lectors consumeixi llibres procedents de les biblioteques davant del 8,2 %, dada a final de 2011 de lectors a Catalunya. Així, el Servei de Biblioteques del Departament de Cultura de la Generalitat inicia un conjunt d'accions adreçades a les biblioteques públiques de Catalunya, d'entre les quals destaquen:

- **Biblioteques amb DO.** Un recorregut durant el 2013 per les dotze denominacions d'origen vinícoles

catalanes a través de vint-i-cinc biblioteques que les han difós amb un programa d'activitats sobre la cultura del vi i una edició especial d'ampolles de vi etiquetades per al projecte.

- **Llegir el Teatre.** Per incentivar clubs de lectura sobre teatre a les biblioteques, en què el Teatre Nacional de Catalunya (TNC) ofereix formació als conductors dels clubs i avantatges per assistir a les representacions, mentre que el Servei de Biblioteques ha facilitat els

exemplars a llegir. Els textos treballats són els de la programació 2013-2014 del TNC combinables amb les programacions dels teatres locals. Hi han participat tretze biblioteques en la prova pilot del 2013.

- **Clàssics Catalans en Ruta.** Col·laboració amb Espais Escrits. Xarxa del Patrimoni Literari Català per promoure activitats al voltant dels clàssics literaris catalans: rutes literàries, dinamització de clubs de lectura i gaudir dels avantatges de ser Amic d'Espais Escrits.
- **I Revetlla de Sant Jordi.** Pretén donar un espai propi a les biblioteques en el marc dels actes de Sant Jordi, amb una programació d'activitats al llarg del vespre i la nit. El 2013 hi van participar cent vint-i-una biblioteques que van organitzar més de cent cinquanta activitats.
- **Carta als Reis @ les Biblioteques.** Promoció del llibre com a regal nadalenc i de les biblioteques com a prescriptores a través de la distribució de cinquanta mil exemplars d'una carta als Reis Mags que conté un espai reservat perquè els nens i nenes demanin llibres. Inclou la guia *Quins llibres infantils i juvenils recomanem aquest Nadal de 2013?*, una selecció d'àlbums il·lustrats, contes i novel·les juvenils recomanats per experts del Grup Bib.botó del Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya i Bestiari, grup de llibreries independents.

- **Música i Punt d'Estiu.** Vuit punts de llibre que inclouen una selecció de lectures a càrrec d'un escriptor, acompanyades d'una proposta musical feta per Ampli, associació de musitecaris, i els músics de la Cala Jóncols.
- **Prescripció Literària des de la Biblioteca Pública.** Mòdul de formació adreçat als professionals de les biblioteques públiques de Catalunya sobre el cicle del llibre, l'edició literària i amb especial atenció a les eines per fer prescripció de literatura infantil i juvenil, clàssics literaris, eines de selecció i referents literaris compartits.

Els plans de lectura de la Diputació de Barcelona

Des de la Diputació de Barcelona també es dona suport a les activitats de foment de la lectura de la Xarxa de Biblioteques Municipals, amb diversos programes:

- **El Club del Llibre.** Programa de suport als clubs de lectura que té com a objectiu facilitar l'assistència d'autors reconeguts de la literatura actual als clubs de lectura de les biblioteques. Anualment, s'organitzen un mínim

d'onze trobades, una a cadascuna de les zones de la demarcació de Barcelona. 1.614 lectors el 2012 i 1.629 lectors de més de cent clubs de lectura, que han pogut conversar amb els autors llegits.

- **Trobada dels Clubs de Lectura de la Xarxa de Biblioteques Municipals.** El 2013 es va reprendre aquesta jornada cultural per als clubs de la Xarxa, que es van reunir al Teatre-Auditori de Sant Cugat del Vallès, per veure l'obra de teatre *Adreça desconeguda*, basada en la novel·la de Kathrine Kressmann Taylor. Hi van poder assistir 1.522 lectors dels clubs de lectura de noranta-dues biblioteques.
- **Campanya de foment de la lectura als bibliobusos.** Durant aquests dos anys s'ha continuat el programa de foment de la lectura als nou bibliobusos gestionats per la Diputació de Barcelona. Per als cent dos municipis als qual donen servei, es dissenya una campanya anual d'activitats adreçada al públic infantil. La màgia de la il·lustració, Un món

d'emocions, El bibliobús es fa amic dels dracs, El bibliobús es fa amic dels diables, i Pirates al bibliobús són les campanyes que es van fer durant el 2012, d'abril a novembre, i que van suposar cent nou actuacions amb un total de 14.522 assistents. Contes dibuixats, aventures i la poesia de Joana Raspall van ser els temes de les cent set activitats de les campanyes del 2013, a què van assistir un total de 14.255 nens i nenes.

Per als adults, el 2012 s'ha posat en marxa un programa de lectura en format digital per als clubs de lectura dels petits municipis, als quals se'ls facilita els aparells lectors carregats amb llibres digitals per poder fer una de les lectures del curs amb aquest nou suport. Els bibliobusos faciliten la formació i l'assessorament als conductors dels clubs i, en acabar, poden participar en la trobada amb l'autor.

Finalment, cal destacar la incorporació el 2012 al web de la Xarxa de Biblioteques Municipals del portal infantil *Gènius*, pensat per oferir continguts informatius i de lectura als nens i nenes de sis a dotze anys, a través d'uns personatges que condueixen els infants cap a la lectura.

Pla de lectura de la Diputació de Girona

Des del Servei de Biblioteques de la Diputació de Girona s'han consolidat projectes ja existents i se n'han iniciat de nous.

- **7 de saber.** Iniciativa en forma d'entrevistes de set preguntes que recullen impressions sobre el món del llibre i les biblioteques d'escriptors, il·lustradors, músics i professionals que tenen contacte amb les biblioteques.
- **Programa SAL** (Selecció d'Autors Locals). Per donar suport als clubs de lectura a través de lots i visites d'autors.
- **Edició de guies de lectura.** Es duen a terme a través del Grup CLER (Club de Lectures Recomanables).

Plans de lectura municipals

El desenvolupament de plans de lectura municipals a la demarcació de Barcelona no ha estat gaire nombrós. Això no obstant, alguns funcionen o es posen en marxa amb la intenció de reunir els diferents agents implicats

en el fet lector en un treball transversal que ajudi a potenciar-lo. En aquests municipis, les biblioteques adquireixen un paper molt actiu tant en la planificació com en el desenvolupament dels plans. Aquest és el cas de Cornellà de Llobregat, amb el Pla «Cornellà, ciutat de lectura» que funciona des del 2009 i que ha ajudat a impulsar el desenvolupament de la Xarxa de Biblioteques del municipi, posant en relleu i interconnectant els recursos ja existents. Un altre exemple seria el Pla de foment de la lectura del Prat de Llobregat, gràcies al desenvolupament del qual actualment existeixen clubs de molts orígens i temàtiques diferents, alguns dels quals nascuts a la Biblioteca Antonio Martín.

En altres municipis neixen plans de foment de lectura que si bé s'originen en relació amb l'entorn educatiu, inclouen les biblioteques públiques com a pilar important per desenvolupar els seus projectes. En serien exemples: Parets del Vallès, amb el Pla de foment de la lectura «Parets poble lector», impulsat des del municipi per consolidar la tasca duta a terme per les dues biblioteques de Parets, Can Butjosa i Can Rajoler, en col·laboració amb els centres educatius i altres agents culturals. Un segon exemple és el Pla lector escolar de Badalona, que consolida el treball de col·laboració entre les biblioteques públiques i escolars amb diverses accions, per exemple, l'organització anual d'unes jornades d'intercanvi d'experiències, a la Biblioteca Can Casacuberta. I, finalment, el Pla lector del Bages Sud, que també subratlla el treball conjunt de biblioteques públiques i escolars.

Algunes biblioteques s'adhereixen al projecte Municipi Lector CljCat, impulsat pel Consell Català de Literatura Infantil i Juvenil, com és el cas de la Biblioteca de Súria, al Bages, o la Biblioteca de Lliçà de Vall, al Vallès Oriental.

A terres gironines, «Llegeix el món. Intensifica la vida», el Pla del Servei de Biblioteques Municipals de Girona, declara que la lectura sustenta i justifica tota l'acció de les biblioteques. Quant a promoció lectora, els seus objectius inclouen una oferta per a tots els tipus de públic, recursos educatius de promoció lectora, noves iniciatives per a nous públics i la lectura fàcil. Ha continuat apostant per projectes consolidats i per la posada en marxa de nous. Els clubs de lectura, adreçats a una àmplia diversitat de públics i sobre gèneres diversos segueixen sent de les accions més nombroses. «El menú de l'escriptor», en col·laboració amb les biblioteques de Salt i Sarrià, un

cicle de xerrades amb escriptors que parlen dels llibres que els agraden, el 2012 es va dedicar a la literatura in-

fantil. El projecte de Lectura Fàcil inclou el Voluntariat Lectura Fàcil i l'Apadrinament Lector, en què voluntaris treballen amb infants que necessiten consolidar l'hàbit lector llegint-los i orientant-los en la tria de llibres i ús de les biblioteques. S'han organitzat diversos concursos virtuals, com ara Concurs de narrativa històrica, basat en la resolució d'uns enigmes sobre narrativa històrica de Girona i Catalunya; el Concurs fantàstic, sobre literatura fantàstica, o el Superconcurs literari, amb motiu dels setanta-cinc anys de Superman. «Menú de lletres: petits editors, grans llibres» és un cicle de prescripció literària que el 2013 s'ha dedicat a les petites editorials. El Programa de Recursos Educatius, en què han participat 5.803 alumnes de la ciutat de Girona entre 2012 i 2013, materialitza la relació biblioteques-centres educatius, amb més de dues-centes accions i recursos. «Sessions de lectura i creació en família», espais d'experimentació i creativitat al voltant del llibre en família, es plantegen com un laboratori en què a partir d'un tema s'amplia la visió del llibre amb accions artístiques.

Seguint a la demarcació de Girona, el Pla de lectura de Salt (iniciat el 2005) continua les accions basades en els vincles amb els centres educatius.

A les comarques de Tarragona, a Santa Bàrbara, la Biblioteca José Escudé Albesa el 2012 ha dissenyat el II Pla de foment de la lectura amb què es dona suport a les iniciatives culturals i educatives de les administracions, entitats i persones per millorar l'hàbit lector. La Biblioteca Pública Municipal de Cambrils, amb l'inici del curs 2012-2013, ha presentat un pla de lectura que dedica atenció especial al foment de la lectura entre els escolars, i que assessora i dona suport als responsables de biblioteques escolars.

A Lleida continua la tasca desenvolupada pels municipis d'Almenar i Mollerussa dins el projecte Municipi Lector, en què les biblioteques públiques tenen un paper important: la Biblioteca Ramon Berenguer IV i la Biblioteca Comarcal Jaume Vila.

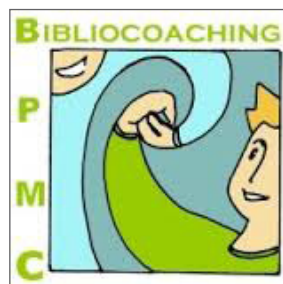
Els esforços per fer de la promoció de la lectura un treball transversal i de constància amb la implicació dels agents

diversos del municipi es tradueix, sobretot, en la continuació de plans de lectura iniciats en etapes anteriors.

2.2 La promoció de la lectura des de les biblioteques públiques

Durant el període 2012-2013 els serveis de lectura pública de Catalunya continuen creixent per atendre més població i amb millor qualitat: catorze nous equipaments, i increment de fons (+7,15 %), d'ordinadors d'ús públic (+8,46 %), de nombre de carnets (+8,10 %) i de visites (+2,24 %). Tot i aquestes dades ascendent, el total de préstecs baixa lleugerament (-3,04 %).

Les dades de promoció de la lectura mostren un augment considerable en el nombre total de sessions (+21,5 %), però descriuen un lleuger descens entre 2012 i 2013 (-1,04 %). Sense un estudi curós és difícil dir quines són les causes d'aquesta baixada, però una primera anàlisi sembla mostrar l'impacte del marc de crisi econòmica i la retallada pressupostària sobre aquest aspecte dels serveis bibliotecaris que, en bona part, el financen els pressupostos municipals. Una possible pista ens la dona que només augmenten les activitats que tenen un cost econòmic més baix, que poden beneficiar-se de recursos compartits, que es poden finançar per vies alternatives (esponsorització o d'altres) o que tenen voluntariat: clubs de lectura, exposicions i visites guiades.

Predominen les accions destinades a mantenir i renovar propostes consolidades, al costat de la posada en marxa d'algunes apostes més innovadores. La Biblioteca Pública Municipal de Cambrils va presentar el 2013 el

Bibliocoaching, amb què vol anar més enllà de la prescripció lectora a través d'oferir un tracte personalitzat i a mida perquè l'usuari assoleixi l'objectiu que s'ha marcat relacionat amb la lectura o l'ús de l'equipament. La Biblioteca Pública de Torreforta (Tarragona) duu a terme «Lliga el conte i passa'l», per potenciar el gust per la lectura a través d'una xarxa cooperativa. Hi participen llars d'infants, escoles i entitats de la zona i es treballa un mateix conte a través de tècniques diverses, com ara representacions teatrals, reescriptura, tallers, dinàmiques de grup, lectures en veu alta i d'altres. Per la seva banda,

la Biblioteca ofereix als col·lectius participants visites i activitats relacionades amb el conte i una trobada final conjunta. La Biblioteca Sant Bartomeu d'Alpicat ha fet evolucionar l'activitat de la confecció d'un llibre gegant il·lustrat cap a una gran festa que inclou tallers durant tota la setmana i acurades accions prèvies i posteriors a la confecció del llibre. A Llagostera, la Biblioteca Julià Cutiller organitza un taller d'escriptura per a infants de deu a dotze anys que combina la dinàmica d'un club de lectura amb activitats lúdiques i didàctiques. També per fomentar la lectura entre el públic jove, duu a terme «La comunitat ex-libris», un joc de rol que inclou la lectura de llibres adreçats a la franja de dotze a setze anys que pretén dinamitzar un club de lectura juvenil. La Biblioteca Pública de Banyoles ofereix «El sofà de lectura», que consisteix a instal·lar un sofà per on passen pares, mares, docents, bibliotecaris, etc. per llegir als infants. Aquest sofà també passa per les escoles del municipi. Finalment, la Biblioteca Fages de Climent de Figueres desenvolupa el projecte La Biblioteca a les Llars d'Infants, en què no només apropa la biblioteca i els fons a les famílies a través de les llars d'infants, sinó que fa pedagogia de la lectura entre pares i mares i crea un espai de reflexió i comunicació sobre la promoció de l'hàbit lector.

El treball cooperatiu és una forma d'optimitzar esforços i abaratir recursos. Gràcies a aquest tipus de treball, s'ha pogut celebrar el 90è aniversari de Josep Vallverdú el 2013 amb el cicle «Passeig d'aniversari de Josep Vallverdú» en què han participat molt activament vint-i-set biblioteques lleidatanes. També a les comarques de Lleida, Pirineu i Aran vuit biblioteques i l'Aula Màrius Torres van col·laborar per celebrar l'Any Espriu amb un programa que ha inclòs més de vint activitats.

Quant als municipis de la demarcació de Barcelona, presenten una oferta molt variada i diversa, ja que les programacions culturals s'adeqüen en funció de cada realitat. Varien molt, per exemple, si es tracta de biblioteques de municipis petits o de ciutats amb xarxes urbanes, però en general cada vegada més les biblioteques s'esforcen a mantenir programacions culturals i integrar-les dintre dels serveis que ofereixen. Així, les biblioteques de la ciutat de Barcelona continuen els seus programes per a infants i famílies (Lletra Petita), i per al públic adult (L'Aventura de Llegir), creen projectes nous, com ara L'Aventura de Conèixer

per als cicles temàtics, o reorienten el Club de Lectura Virtual, que permet la descàrrega gratuïta de textos cedits pels autors.

Altres exemples de programacions culturals consolidades els trobem a les biblioteques de l'Hospitalet de Llobregat, el Prat, Sabadell i Terrassa, entre d'altres. Algunes zones mantenen, a més, una programació compartida que organitzen conjuntament totes les biblioteques al voltant d'una temàtica o efemèride. En són un exemple les biblioteques d'Osona, que organitzen una trobada de clubs amb motiu del Dia Mundial de la Salut Mental, o les biblioteques de la zona del Penedès i Garraf, que s'organitzen anualment per fer una lectura conjunta d'un autor local.

Amb la programació d'activitats, les biblioteques també impulsen els seus fons especials: la Biblioteca de Torelló amb el fons de muntanya i aventura, cedit pel Festival de Cinema de Muntanya de Torelló, coincidint amb la celebració del Festival, programa diverses activitats per promoure aquesta col·lecció. O la Biblioteca Antoni Pladevall i Font de Taradell consolida el seu projecte De Biblioteca a Biblioteca, de País a País, per aprofundir en el coneixement d'un país a partir del fons documental i de l'organització d'activitats culturals.

Altres biblioteques organitzen activitats singulars, com ara els viatges literaris de la Biblioteca Pare Fidel Fita d'Arenys de Mar, per exemple, a Amsterdam per conèixer els indrets on transcorre la novel·la de Tracy Chevalier *La noia de la perla*, o el Club de Lectura de la Biblioteca de Cabriels, que va visitar la capital portuguesa per treballar a fons les lectures de José Saramago.

Moltes biblioteques porten a terme projectes amb les escoles dels seus municipis. Així, la campanya de dinamització de lectura per a joves Serpent de Llibres, organitzada per la Biblioteca Municipal de Manlleu amb la col·laboració de tots els centres de secundària, per llegir literatura juvenil; o les biblioteques públiques de la comarca d'Osona, que organitzen Tallers d'Interpretació Poètica per a les escoles dels municipis, i motiven a participar activament els joves en diversos actes per a la celebració del Dia Mundial de la Poesia. Un altre exemple el trobem a Sant Joan de Vilatorrada: la Biblioteca Cal Gallifa amb el projecte Un Llibre i Punt!, per animar a la lectura els nois i joves no lectors.

Si bé les activitats per a infants són ja un clàssic a les biblioteques, destacaríem d'aquest període el creixement de projectes adreçats a treballar més en profunditat la lectura amb els infants, les famílies i els joves. En aquest sentit, per treballar els hàbits lectors en la família, destaca el projecte de la Biblioteca Roca Umbert de Granollers, el Laboratori de Lletres i Imatge, projecte que convida les famílies a experimentar al voltant de la lectura i llegir amb tots els sentits. Quant a projectes i activitats de foment de l'hàbit i la competència lectors entre els joves, en serien alguns exemples: la programació per a clubs de lectura infantils i juvenils que fan conjuntament les biblioteques de Terrassa i Sabadell, o l'oferta de lectura per als joves usuaris de la Biblioteca Pública de Santa Margalida i els Monjos, a partir de la qual, des d'un espai web, s'organitzen sessions per discutir la lectura proposada. Val a dir que, en el conjunt de la Xarxa, en aquests dos anys s'ha doblat el nombre de clubs de lectura per a infants, i també ha augmentat el nombre de clubs de lectura per a joves.

Moltes biblioteques també treballen per fer accessible la lectura a les persones que pateixen alguna dificultat, i duen a terme projectes amb el suport d'agents locals especialitzats. Destaquem el cas de la Biblioteca de Viladecans, distingida amb el premi de Bones Pràctiques de Lectura Fàcil 2012, i el de la Biblioteca Can Casacuberta de Badalona, que amb la col·laboració de voluntaris, ha posat en marxa el projecte Llegim Junts, un servei de lectura en veu alta dirigit a persones ingressades en llars d'avis.

Quant al suport als autors locals, cal tenir en compte iniciatives com la duta a terme per la Biblioteca Pública Martí Rosselló, de Premià de Mar, que el 2012 va començar a publicar una col·lecció de llibres electrònics d'autors locals.

3 ESTUDIS I RECERCA

3.1 Informes i estudis

Aquests dos anys s'han publicat diversos estudis i informes sobre biblioteques i lectura, que analitzen i aprofundeixen sobre diversos aspectes amb la intenció de cercar millores.

- Fundació Audiències de la Comunicació i la Cultura. Baròmetre de la comunicació i la cultura (2013). *El consum de llibres a Catalunya 2012: dades del Baròmetre de la Comunicació i la Cultura*. <http://www.fundacc.org/docroot/fundacc/pdf/Informe_consum_llibres2012.pdf> [Consulta: 30/09/2014]. Estudi del consum cultural, principalment de diaris, revistes, llibres i cinema. Inclou l'evolució del consum 2007-2012; el perfil sociodemogràfic dels lectors, no lectors i lectors digitals; el consum de llibres i llengua; els hàbits de lectura de llibres; els canals de distribució de llibres llegits; els gèneres llegits; els llibres digitals llegits, i el consum de llibres per comarques. Les enquestes s'han dut a terme el 2012 entre una mostra de població més gran de catorze anys.
- Diputació de Barcelona (2013). *Resum dels estudis locals de satisfacció dels usuaris de les biblioteques dels municipis de la Xarxa de Biblioteques Municipals de més de 30.000 habitants* (2012, 3a edició). <http://interaccio.diba.cat/sites/interaccio.diba.cat/files/estudis_de_satisfaccio_dusuaris_de_biblioteca_publica_2012_0.pdf> [Consulta: 14/10/2014]. Resum de l'estudi dut a terme a vint-i-nou municipis de més de trenta mil habitants de la província de Barcelona. L'estudi proporciona també dades complementàries sobre el perfil dels usuaris i l'ús de les biblioteques en l'àmbit local.

3.2 Projectes i grups

- Projecte ComunitatXBM. Aglutina diversos grups de treball amb més de quatre-cents professionals de la Xarxa de Biblioteques Municipals de la Diputació de Barcelona, que treballen sobre diversos aspectes, entre els quals destaca la creació de continguts per al foment de la lectura a la Biblioteca Virtual: seleccions bibliogràfiques, prestatges virtuals i recomanacions de lectura.
- CLER (Club de Lectures Recomanables). El Grup del Servei de Biblioteques de la Diputació de Girona està format per professionals de vint-i-una biblioteques públiques de les comarques gironines i treballa des del 2004 per difondre la literatura infantil i juvenil. Entre 2012 i 2013 ha editat set guies de recomanacions literàries.

4 DIFUSIÓ I DIVULGACIÓ

4.1 Congressos, seminaris i reunions científiques

A continuació es detallen algunes de les principals cites professionals sobre promoció de la lectura que han tingut lloc durant els anys 2012-2013.

- «Les eines digitals per la lectura: solució o problema?». Barcelona, 7 de novembre de 2012
Jornada organitzada per l'Associació Lectura Fàcil i la Facultat de Biblioteconomia i Documentació de la UB al voltant de l'ampli ventall d'eines per fomentar la lectura que aporten les noves tecnologies, i com poden incentivar, mantenir o recuperar el gust per la lectura en persones amb dificultats lectores.
- IV Jornada de Foment de la Lectura del Prat. El Prat de Llobregat, 8 de març de 2012
Amb el títol «Llegir i escriure a la xarxa. Internet i el foment de la lectura», les intervencions es van centrar en la relació entre lectura i comunitat. La Jornada forma part del Pla de la lectura del Prat.
- II Jornades del Laboratori de Lectura. Granollers, 5-6 de juliol de 2013
Sota el títol «Models creatius per a l'experiència lectora», es van presentar accions dutes a terme per diversos professionals que van explicar els seus projectes de foment de la lectura amb les famílies. La Jornada va tenir lloc a la Biblioteca Roca Umbert de Granollers i es va coorganitzar amb la Gerència de Serveis de Biblioteques de la Diputació de Barcelona, l'Ajuntament de Granollers i l'Institut Goethe.
- V Congrés de Literatura Infantil i Juvenil Catalana. Barcelona, 19-20 d'octubre de 2013
Organitzat per l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, aquesta edició s'ha dedicat a la història i la ficció històrica per a infants i joves.
- II Jornada Almenar Lector. Almenar, 21 d'octubre de 2012
Sota el títol «Lectura, llibres i ordinadors» es va reflexionar sobre maneres noves de llegir, accedir, usar, construir i concebre el coneixement, la introducció del llibre digital a la biblioteca pública i l'escola, i el paper que han de tenir les famílies en

el procés lector. Iniciativa emmarcada en el projecte Municipi Lector.

- Jornada sobre Lectura Fàcil. Lleida, 27 de febrer de 2013
L'Associació Lectura Fàcil va impartir un taller de tècniques de dinamització de clubs de lectura fàcil per impulsar la creació de nous clubs a les comarques lleidatanes. Hi van assistir professionals d'entitats implicades en programes socials, educatius i culturals interessades en el projecte de Lectura Fàcil.

4.2 Exposicions

Les exposicions sobre temes diversos continuen sent una de les accions més freqüents a les biblioteques públiques i són un punt de partida per difondre els fons i els serveis de què disposen les biblioteques sobre la temàtica de l'exposició. També són una eina per mostrar la vinculació entre els serveis d'informació pública i les qüestions culturals i d'actualitat del seu entorn. En aquest sentit, només entre 2012 i 2013 més de setanta exposicions itinerants s'han instal·lat a més de set-centes biblioteques.

D'entre el conjunt d'exposicions que han passat per les biblioteques, algunes s'han dedicat específicament al món del llibre i la lectura, sovint amb motiu d'un tòpic literari, un gènere o una efemèride. És el cas d'«Espriu: forma guardada», en el marc de l'Any Espriu; d'«Escriure en temps difícils», amb motiu del centenari d'Avel·lí Artís-Gener, Josep Ferrater Mora, Pere Calders i Joan Sales; de «Maria Aurèlia Capmany. Dona, Escriptora i Ciutadana», amb motiu del vintè aniversari de la mort de l'escriptora, i de «K. L. Reich. La veu de l'infern nazi», amb motiu de la commemoració del centenari del naixement de Joaquim Amat-Piniella. Altres exposicions monogràfiques d'autors han estat «Alfonso Zapico, l'art de la narració gràfica», «Rosa Leveroni, dona de lletres», «Mercè Rodoreda 1908-1983», «Simone de Beauvoir, feminista i escriptora» i «100 anys d'en Massagran». També s'han organitzat dues mostres dedicades a les dones a la literatura, «Dones poetes» i «Una literatura pròpia, dones escriptores». I hem tingut mostres dedicades a publicacions: «Cavall Fort, tan divertit com un joc» i «Els feminismes de *Feminal*». Al voltant dels tòpics en la literatura infantil s'han pogut veure «El llegat dels contes de fades» i «Tinc un lloc a la tauleta».

de nit», i sobre la producció editorial infantil durant la Guerra Civil espanyola, l'exposició «Contes infantils de la guerra». També han passat per les biblioteques dues exposicions que aborden la lectura com a projecte: «Els valors de la biblioteca» i «10 anys fent nous lectors» (sobre l'Associació Lectura Fàcil). Per la seva banda, «Llibres parlats» ha estat una mostra que proposa un viatge per l'evolució de l'escriptura a Catalunya a les darreres tres dècades, construïda principalment a partir del material visual enregistrat de les presentacions de llibres fetes a la Llibreria 22 de Girona entre 1978 i 2008.

4.3 Premis

D'entre els premis que han reconegut la tasca de les biblioteques com a dinamitzadores de la lectura, destaquem els següents:

- Premi Bones Pràctiques de Lectura Fàcil. 2012 i 2013
Convocat per l'Associació Lectura Fàcil, premia iniciatives de diferents àmbits que utilitzin materials de lectura fàcil per promoure la lectura, la inclusió social i la democràcia informativa.
- Campaña de animación a la lectura María Moliner. 2013
Premia projectes de dinamització lectora en municipis de menys de cinquanta mil habitants. El 2013 es van presentar 10.633 projectes, i es van guardonar nou biblioteques públiques catalanes. Es duu a terme gràcies a la col·laboració entre el Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, la Federación Española de Municipios y Provincias i la Fundación Coca-Cola de España.

Quant a premis impulsats des de les biblioteques, com a acció de promoció lectora i adreçats a la ciutadania, trobem:

- Premi L'H Confidencial. 2012 i 2013
Premi internacional de novel·la negra, promogut per l'Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat, Roca Editorial i la Biblioteca La Bòbila de l'Hospitalet. La Biblioteca edita un fanzín sobre aquesta temàtica, i promou conferències i trobades amb autors. Les obres guanyadores les publica l'editorial en la col·lecció «Roca Criminal».

- I Concurs de book tràilers. 2013
Adreçat a adolescents i joves, ha consistit a presentar un vídeo d'un tràiler d'una obra literària, una acció amb la implicació del conjunt de biblioteques públiques de Catalunya, impulsada des del Servei de Biblioteques de la Generalitat de Catalunya.
- Verbalíada. 2013
Jocs d'enginy verbal adreçats a joves de dotze a divuit anys. Hi van participar cent setanta-tres biblioteques públiques d'arreu de Catalunya. Iniciativa impulsada pel Servei de Biblioteques de la Generalitat de Catalunya.

5 PUBLICACIONS

Publicacions comentades

A continuació es detallen algunes de les principals cites professionals sobre promoció de la lectura que han tingut lloc durant els anys 2012-2013.

- Carreño, Óscar (2012). *Clubes de lectura: obra en movimiento*. Barcelona: UOC
Explicació del rol que exerceixen cadascun dels actors dels clubs de lectura. Inclou conjectures sobre què poden aportar les noves tecnologies de la informació al debat sobre l'obra literària que proposa tot club de lectura i esbossa el paper que poden interpretar els lectors de llibres electrònics a l'hora de planificar les accions de promoció de la lectura.
- *Directrius per a materials de lectura fàcil* (2012). Barcelona: Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya. Associació Lectura Fàcil.
<http://www.cobdc.org/publica/directrius/directrius_lf.pdf>. [Consulta: 30/09/2014].
Versió catalana de les directrius publicades per l'IFLA que descriuen la natura i necessitat dels productes de lectura fàcil, identifiquen grups de destinataris i ofereixen suggeriments als editors de materials de lectura fàcil.
- Llobet Domènech, Jordi (coord.) (2012). *Llibres i lectura: bibliografia bàsica*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Servei de Biblioteques.

Selecció bibliogràfica que recull noranta-tres referències disponibles al mercat seleccionades per l'equip de treball bibliogràfic del Servei de Biblioteques i la col·laboració d'Antonio Ramírez, llibreter. Inclou referències sobre història del llibre i la lectura, lectura digital, animació lectora, lectura i literatura infantil i juvenil, i informes sobre llibres i lectura.

- Lluch, Gemma (2013). *La lectura en català per a infants i adolescents. Història, investigació i polítiques*. Revisió d'estudis, anàlisi de dades i interpretació d'un escenari en què els lectors d'unes determinades edats i les seves lectures són les peces clau. Descriu un model d'anàlisi per investigar pràctiques de lectura i l'aplica a una experiència concreta, model de bones pràctiques. Proposa polítiques de lectura que poden crear l'escenari de futur cultural òptim.
- Teixidor, Emili (2012). *La lectura i la vida: com incitar els nens i els adolescents a la lectura: una guia per a pares i mestres*. Barcelona: Columna. Reflexions sobre la incitació a la lectura, el sentit de la literatura juvenil, els grans llibres que tot adolescent hauria d'haver llegit o, entre d'altres, el paper de l'escola, les biblioteques i les famílies en la formació de nous lectors que, amb la literatura, arribaran a ser millors persones.
- *Tu també pots fer molt per la lectura: materials per al voluntariat* (2012). Barcelona: Fundació Jaume Bofill. <<http://www.fbofill.cat/intra/fbofill/documents/publicacions/558.pdf>> [Consulta: 30/09/2014] Carpeta de fitxes per al voluntariat del LECXIT, amb estratègies, recursos i coneixements per reforçar les competències lectores dels infants. Publicat en el marc del programa LECXIT de la Fundació Jaume Bofill, la Fundació «La Caixa» i el Departament d'Ensenyament.

6 TENDÈNCIES

Si aquests anys les col·leccions de les biblioteques han crescut de manera continguda, a causa d'una menor inversió en fons, el futur de les biblioteques vindrà marcat per la implementació de plataformes per al

llibre digital i per com desenvolupar aquestes noves col·leccions i els seus usos.

Serà també crucial el desenvolupament dels espais web on els professionals poden exercir la seva tasca de prescriptors, amb seleccions bibliogràfiques i recomanacions: espais per destacar lectures acompanyades pels suggeriments dels professionals. Caldrà aprofitar aquestes noves oportunitats per promoure la lectura en l'entorn digital, amb la generació de continguts i el desenvolupament de serveis virtuals per a tots els públics basats en l'àmbit de la lectura i les biblioteques públiques.

Però la biblioteca continuarà sent un espai de trobada, on compartir lectures i participar d'activitats culturals diverses, tan diverses com els seus públics: caldrà dissenyar activitats i programes per a diferents públics, gustos i edats. Per poder-ho fer, les biblioteques hauran de cercar la col·laboració d'altres agents establint xarxes de cooperació.

Conscients que en el naixement dels hàbits lectors és important el paper del nucli familiar, si l'any anterior destacàvem les activitats per a nadons (fins a tres anys), lentament s'obren més línies de treball per al desenvolupament d'activitats per fer en família.

Des de les biblioteques públiques es pot fer molt per ajudar a millorar la comprensió lectora dels infants i els joves, i per desenvolupar-ne els hàbits lectors; només caldrà continuar treballant estretament amb l'entorn educatiu.

I per això, cada vegada més, caldrà reforçar la funció de prescripció de la biblioteca i remarcar la importància de la formació dels professionals en la seva tasca diària de promoció de la lectura.

BIBLIOGRAFIA

Carreño, Óscar (2012). *Clubes de lectura: obra en movimiento*. Barcelona: UOC.

Colomer, Teresa; Fitipaldi, Martina (coord.) (2012). *La literatura que acoge. Inmigración y lectura de álbumes*. Caracas: Banco del Libro; Barcelona: GRETEL. (Parapara, 5).

Diputació de Barcelona (2013). *Resum dels estudis locals de satisfacció dels usuaris de les biblioteques dels municipis de la Xarxa de Biblioteques Municipals de més de 30.000 habitants* (2012, 3a edició). Barcelona: Diputació de Barcelona. <http://interaccio.diba.cat/sites/interaccio.diba.cat/files/estudis_de_satisfaccio_dusuaris_de_biblioteca_publica_2012_0.pdf>. [Consulta: 14/10/2014].

Directrius per a materials de lectura fàcil (2012). Barcelona: Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya. Associació Lectura Fàcil. <http://www.cobdc.org/publica/directrius/directrius_lf.pdf>. [Consulta: 30/09/2014].

Federación de Gremios de Editores de España (2012). *Barómetro de hábitos de lectura y compra de libros 2012*. Madrid: Federación de Gremios de Editores de España. <http://www.federacioneditores.org/0_Resources/Documentos/130207NPR-FGEE-BarometroHabitosdeLectura2012.pdf>. [Consulta: 30/09/2014].

Fundació Audiències de la Comunicació i la Cultura. Baròmetre de la comunicació i la cultura (2013). *El consum de llibres a Catalunya 2012: dades del Baròmetre de la Comunicació i la Cultura*. Barcelona: FUNDACC. <http://www.fundacc.org/docroot/fundacc/pdf/Informe_consumllibres2012.pdf>. [Consulta: 30/09/2014].

Fundació Audiències de la Comunicació i la Cultura. Baròmetre de la comunicació i la cultura (2014). *La dieta cultural dels catalans 2013*. Barcelona: FUNDACC. <http://www.fundacc.org/docroot/fundacc/pdf/Dieta_cultural_2013.pdf>. [Consulta: 30/09/2014].

Llobet Domènech, Jordi (coord.) (2012). *Llibres i lectura: bibliografia bàsica*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Servei de Biblioteques. <[http://www20.gencat.cat/docs/CulturaDepartament/DGCC/Documents/Arxiu/SIS/Llibres%20i%20lectura%20\(2\).pdf](http://www20.gencat.cat/docs/CulturaDepartament/DGCC/Documents/Arxiu/SIS/Llibres%20i%20lectura%20(2).pdf)>. [Consulta: 30/09/2014].

Lluch, Gemma (2013). *La lectura en català per a infants i adolescents. Història, investigació i polítiques*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

Política de desenvolupament de la col·lecció de la Gerència de Serveis de Biblioteques de la Diputació de Barcelona (2012). Barcelona: Diputació de Barcelona. Àrea de Presidència. Direcció de Comunicació.

Teixidor, Emili (2012). *La lectura i la vida: com incitar els nens i els adolescents a la lectura: una guia per a pares i mestres*. Barcelona: Columna.

Tu també pots fer molt per la lectura: materials per al voluntariat (2012). Barcelona: Fundació Jaume Bofill. <<http://www.fbofill.cat/intra/fbofill/documents/publicacions/558.pdf>>. [Consulta: 30/09/2014].

Disponible a:

<http://www.raco.cat/index.php/AnuariObservatori>

Cases Poves, Joana; Paños Grande, Esperança. "La promoció de la lectura a les biblioteques públiques a Catalunya (2012-2013)". *Anuari de l'Observatori de Biblioteques, Llibres i Lectura*, Vol. 3 (2014), p. 133-145.

<http://www.raco.cat/index.php/AnuariObservatori/article/view/283897/>

Llicència Creative Commons

Reconeixement – NoComercial – SenseObraDerivada
(by-nc-nd): No es permet un ús comercial de la obra original ni la generació d'obres derivades.

Editors

Lluís Agustí
Maite Comalat

ANUARI

DE L'OBSERVATORI

DE BIBLIOTEQUES, LLIBRES I LECTURA

2014

